

Een voorwerp van aanhoudende zorg

Het onderwijs is een voorwerp van de aanhoudende zorg der regering, zegt de Grondwet (art. 23).¹ Daartoe biedt de rijksoverheid bekostiging, stelt zij deugdelijkheidseisen en houdt zij toezicht op het onderwijs. Maar volgens lerarenopleider Michel Couzijn verzaakt de overheid haar verantwoordelijkheid.² In zijn weblog (4/10/2008) neemt hij de concept-Beginselverklaring op de korrel die half november door de Algemene Vergadering van de VVD behandeld wordt.³ In de oude Beginselverklaring (1980) stond dat de overheid als opdracht heeft 'taken die in de samenleving als belangrijk worden onderkend en die niet of niet zelfstandig door individuen of groepen kunnen worden vervuld, (...) te stimuleren dan wel op zich te nemen. Aldus zijn de taken van de overheid als beschermend en dienend orgaan van de individuele mens, gemeenschap en samenleving bepaald en begrensd.'⁴ Volgens de nieuwe Beginselverklaring behoort de zorg voor het onderwijs uitdrukkelijk tot de opdracht van 'een krachtige, kleine staat', maar de opstellers laten in het midden welke instrumenten de overheid daartoe moet inzetten. Gesteld wordt slechts dat leraren 'de sleutel tot succes in het onderwijs' zijn: 'zij dienen de ruimte te krijgen om hun vak optimaal uit te oefenen.' Deze minimalistische weergave van de verantwoordelijkheden van de overheid, is volgens Couzijn volstrekt onvoldoende. Hij vindt dat de overheid 'als beschermend en dienend orgaan' de belangen van jongeren en van de samenleving krachtig moet beschermen en het onderwijs niet prijs mag geven aan het vrije krachtenspel tussen schoolbesturen, managers, medezeggenschapsorganen, klachtencommissies en afnemend veld.

Het moge duidelijk zijn dat Couzijn hier niet speciaal de VVD als kwaaië pier neerzet. De onderwijspolitieke koers van de laatste decennia wordt door *alle* politieke partijen gedragen: men kiest voor een terugtrekkende overheid die 'lean and mean' op afstand bestuurt, die de verantwoordelijkheden naar het maatschappelijk middenveld en naar de individuele burgers verlegt, die zoveel mogelijk dereguleert, die de autonomie van de scholen vergroot en die haar toezichthoudende taken zoveel mogelijk reduceert.

Couzijn verdedigt daarentegen de stelling dat de overheid de kwaliteit van het onderwijs moet bewaken en waar nodig moet ingrijpen. Die verantwoordelijkheid mag zij niet afschuiven, evenmin als de scholen hun verantwoordelijkheid voor het leerproces naar de leerling/student mogen afschuiven.

De schizofrenie van de Nederlandse onderwijspolitiek komt schrijnend naar voren in het groeiende aantal kamervragen. Het parlement gaat er telkens weer mee akkoord het staatstoezicht en de staatsinvloed op het onderwijs nog verder uit te kleden en vervolgens roepen kamerleden ongerust:

'Heeft de minister (c.q. staatssecretaris) kennisgenomen van de misstand die vorige week in de dagbladen aan het licht werd gebracht?'

Antwoord: 'Ja, maar daar gaat het ministerie niet over, dat is een dilemma dat de scholen zelf moeten oplossen, in goed overleg met hun medezeggenschapsorganen!'

'Maar is de minister niet van mening dat de school hier in strijd met de bedoelingen van de wetgever handelt en de belangen van de leerlingen veronachtzaamt?'

Antwoord: 'Ach, de wet kan op vele verschillende manieren worden uitgelegd. Die interpretatiekwesitie moet dan maar door de bevoegde Klachtencommissie worden beslecht.'

'Of moeten we overwegen de wet aan te passen om de belangen van de leerling/student beter te beschermen?'

Antwoord: 'Dat kan de dereguleringsstoets niet doorstaan. De overheid verstrekt de scholen een lump sum. De wetgever bemoeit zich alleen met het *wat* en niet met het *hoe*.'

'Maar kan de Onderwijsinspectie dan niet ingrijpen?'

Antwoord: 'De inspectie neemt al dit soort signalen mee, maar zij grijpt pas in als een school over de hele linie slecht presteert. Uw kamer heeft ermee ingestemd dat de inspectie, mede uit kostenoverwegingen, met risico-profielen werkt.'

Maar welke belangen worden onvoldoende beschermd door de overheid? Couzijn heeft zich in het recente verleden vooral druk gemaakt over het bestrijden van beunhazerij.⁵ Anderen wijzen bijvoorbeeld op uitwassen van het Nieuwe Leren of van Competentiegericht Onderwijs.⁶ Weer anderen vinden dat het toezicht op de rechtmatigheid van onderwijspraktijken te wensen overlaat.⁷ Een 'krachtige, kleine staat' dient het onderwijs de nodige ruimte te geven, maar moet actie nemen als wezenlijke belangen van leerlingen en studenten in de knel komen.

Wes Holleman
weblog onderwijs 5-10-2008
<http://www.onderwijsethiek.nl>

>>> eindnoten >>>

-
- ¹ <http://www.st-ab.nl/wetgrondwet.htm>
 - ² <http://beteronderwijsnederland.net/node/4919>
 - ³ http://www.vvd.nl/ReadFile.aspx?ContentID=6750&ObjectID=113877&Type=1&File=0000005006_125eAV_Conceptbeginselverklaring2008.pdf
 - ⁴ http://www.vvd.nl/Sites/Files/0000000629_Beginselverklaring%20VVD.doc
 - ⁵ <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=468>
 - ⁶ <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=481>; <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=447>;
<http://www.onderwijsethiek.nl/?p=405>
 - ⁷ <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=374>; <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=354>